

Ważne zmiany odnośnie do prawa właściwego dla spraw spadkowych

Od dnia 17 sierpnia 2015 roku obowiązuje rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego (**rozporządzenie spadkowe nr 650/2012**). Nowe rozporządzenie UE reguluje, które krajowe prawo spadkowe znajduje zastosowanie w danej sprawie spadkowej o charakterze międzynarodowym.

Sądy oraz inne organy wymiaru sprawiedliwości w państwach członkowskich UE (oprócz Irlandii oraz Danii) – a więc także w Niemczech i w Polsce – na podstawie rozporządzenia spadkowego stwierdzają, które prawo krajowe jest właściwe dla danej sprawy spadkowej o charakterze międzynarodowym.

Jeśli otwarcie spadku nastąpiło **przed** wejściem w życie rozporządzenia spadkowego, tj. przed 17 sierpnia 2015 roku, zgodnie z przepisami niemieckiego prawa prywatnego międzynarodowego (art. 25 niemieckiej Ustawy wprowadzającej Kodeks cywilny, EGBGB) „dziedziczenie majątku po osobie zmarłej” podlega prawu spadkowemu państwa, którego obywatelem był spadkodawca w chwili śmierci. Jeśli spadkodawca był Niemcem, obowiązuje prawo niemieckie.

Jeśli otwarcie spadku nastąpiło w dniu wejścia w życie europejskiego rozporządzenia spadkowego lub **po** 17 sierpnia 2015 roku, zgodnie z art. 83 ust. 1 rozporządzenia spadkowego ogół spraw związanych z dziedziczeniem majątku po osobie zmarłej podlega prawu państwa, w którym znajdowało się **ostatnie miejsce zwykłego pobytu** spadkodawcy w chwili jego śmierci (art. 21 rozporządzenia spadkowego). Przykładowo w przypadku Niemca, który ma miejsce zwykłego pobytu w Polsce znajdzie zastosowanie polskie prawo spadkowe.

Zagraniczne przepisy regulujące dziedziczenie ustawowe mogą w znacznym stopniu odbiegać od niemieckich przepisów w zakresie prawa spadkowego.

Wybór prawa

Osoba mająca miejsce zwykłego pobytu za granicą, która jednak chce, by w przypadku dziedziczenia po niej zastosowanie znalazło prawo spadkowe państwa, którego jest obywatelem – na przykład Niemiec, który mieszka w Polsce chce, by w przypadku sprawy dotyczącej jego spadku zastosowano niemieckie, a nie polskie prawo spadkowe – musi

odpowiednio dokonać **wyboru prawa**. Wybór prawa musi być dokonany w sposób wyraźny w oświadczeniu w formie rozrządzenia na wypadek śmierci – najczęściej jest to testament – lub przynajmniej musi wynikać z postanowień takiego rozrządzenia (art. 22 rozporządzenia spadkowego). Ze względów pewności prawa zaleca się dokonanie wyboru w sposób wyraźny.

Wybór prawa dokonany **przed** 17 sierpnia 2015 roku wskazujący jako właściwe – na przykład – prawo państwa, którego obywatelem jest spadkodawca (art. 83 ust. 2, 3 rozporządzenia spadkowego), pozostaje w mocy także po 17 sierpnia 2015 roku.

Rozrządzenia na wypadek śmierci

Odnosnie do **formy** testamentu pierwszeństwo przed europejskim rozporządzeniem spadkowym mają przepisy Konwencji haskiej z dnia 5 października 1961 roku dotyczącej kolizji praw w przedmiocie formy rozporządzeń testamentowych, która w Niemczech obowiązuje od 27 sierpnia 1965 roku. Oznacza to, że przepisy przejściowe europejskiego rozporządzenia spadkowego praktycznie nie mają w tym zakresie znaczenia.

Stwierdzenie dopuszczalności i ważności materialnej oraz formalnej rozrządzeń na wypadek śmierci dokonanych **po** 17 sierpnia 2015 roku podlega **europejskiemu rozporządzeniu spadkowemu**.

Jeśli zarówno dokonanie rozrządzenia na wypadek śmierci jak i otwarcie spadku nastąpiło **przed** 17 sierpnia 2015 roku, zastosowanie znajdują wyłącznie obowiązujące wówczas uregulowania niemieckiego międzynarodowego prawa spadkowego.

Jeśli natomiast rozrządzenia na wypadek śmierci dokonano **przed** 17 sierpnia 2015 roku, ale otwarcie spadku nastąpiło dopiero **po** 17 sierpnia 2015 roku, wtedy – zgodnie z zasadą wyboru korzystniejszych przepisów – znajdą zastosowanie obowiązujące przed datą graniczną uregulowania niemieckiego międzynarodowego prawa spadkowego albo przepisy europejskiego rozporządzenia spadkowego.

Jak ustalić miejsce zwykłego pobytu?

Miejsce zwykłego pobytu znajduje się tam, gdzie okoliczności pobytu wskazują na to, że przebywanie w danym miejscu lub na danym terenie nie ma jedynie charakteru przejściowego. Analizy dokonuje się na podstawie stanu faktycznego; ustala się przy tym, gdzie znajduje się rzeczywiste centrum życiowe, zwłaszcza odnośnie do kontaktów rodzinnych i zawodowych. W ocenie może też mieć znaczenie znajomość języka spadkodawcy oraz członkostwo w stowarzyszeniach lokalnych bądź regionalnych. Za pobyt, który nie jest jedynie przejściowy zawsze i od początku uznaje się zamierzony i nieprzerwany pobyt przez okres ponad sześciu miesięcy, przy czym dopuszcza się krótkie przerwy w pobycie.

Miejsce zwykłego pobytu może zatem ulec zmianie już wraz z przeprowadzeniem się w inne miejsce. Dotyczy to osób wyprowadzających się na stałe za granicę, jak również tych, które udają się za granicę tylko na pewien czas – w każdym razie wtedy, jeśli ich pobyt za granicę planowany jest na okres przekraczający sześć miesięcy i jeśli następuje przeniesienie za granicę ich rzeczywistego centrum życiowego.

Ustalenie miejsca zwykłego pobytu może być trudne. Dotyczy to chociażby osób, które nie przebywają na stałe w jednym miejscu, lecz np. regularnie przemieszczają się między Polską a Niemcami, żyjąc raz w jednym, raz w drugim państwie i utrzymują silne więzi społeczne w każdym z nich.

Przemyślenia na temat spadku po sobie

Choć wiele osób ze zrozumiałych przyczyn unika myślenia o własnej śmierci, nie należy odkładać swoich spraw spadkowych na później.

Warto na przykład zastanowić się nad miejscem swojego zwykłego pobytu i pożądanym podziałem spadku po sobie oraz ew. ustalić, czy w tym celu wymagane jest rozrządzenie na wypadek śmierci (z reguły oznacza to sporządzenie testamentu). Proszę zastanowić się, czy w danym przypadku konieczne jest dokonanie wyżej opisanego wyboru prawa.

Jeśli testament został już sporządzony, należy go sprawdzić i ew. uzupełnić o klauzulę wyboru prawa. Trzeba przy tym dopilnować, aby uzupełnienie to zostało sformułowane zgodnie z prawem obowiązującym w miejscu sporządzenia testamentu.

W razie wątpliwości proszę zasięgnąć porady!

Na koniec rzecz najważniejsza – kwestie dotyczące spadku bywają bardzo skomplikowane. W razie wątpliwości, na przykład odnośnie do tego, czy miejsce zwykłego pobytu jest w Polsce czy też w Niemczech, co dana regulacja konkretnie oznacza dla danej osoby, ale także w związku z innymi pytaniami na temat uregulowania spraw dotyczących własnego spadku, prosimy zasięgnąć porady wyspecjalizowanego adwokata lub notariusza! Prosimy o wyrozumiałość – przedstawicielstwa Niemiec za granicą nie mogą świadczyć usług w zakresie doradztwa prawnego w indywidualnych przypadkach.